

EVER: Economische VEerkracht van Regio's
Onderzoek en Platform of Practice voor de economische
veerkracht van regio's: weerbaarheid en wendbaarheid

6 april 2023

Programma

- 9.00-9.05 Opening
- 9.05-9.20: Mathieu Steijn (VU): Arbeidsmarktinzichten uit de COVID-19 crisis
- 9.20-9.35: Bas van der Starre/Erdem Bagir (Birch): Weerbaarheid en Wendbaarheid
- 9.35-9.50: Saskia Vogelaar/Tom Hendricksen/Jeroen Stellmacher (Birch): Inzichten vanuit beleidsinterventies en lancering digitale interventiecatalogus
- 9.50-10.00 : Afsluiting

EVER: tweejarig onderzoeksprogramma naar de Veerkracht van Regio's

42 partners: 12 steden, 14 regio's, 2 provincies, 2 ROM's en 12 (sector)partijen

Onderzoek Economische Dynamiek
Corona-crisis

Onderzoek Regionale
Beleidsinterventies

Dashboard
(Data & Monitoring)

Platform of Practice

Mathieu Steijn

“Arbeidsmarktinzichten uit de COVID-19 crisis”

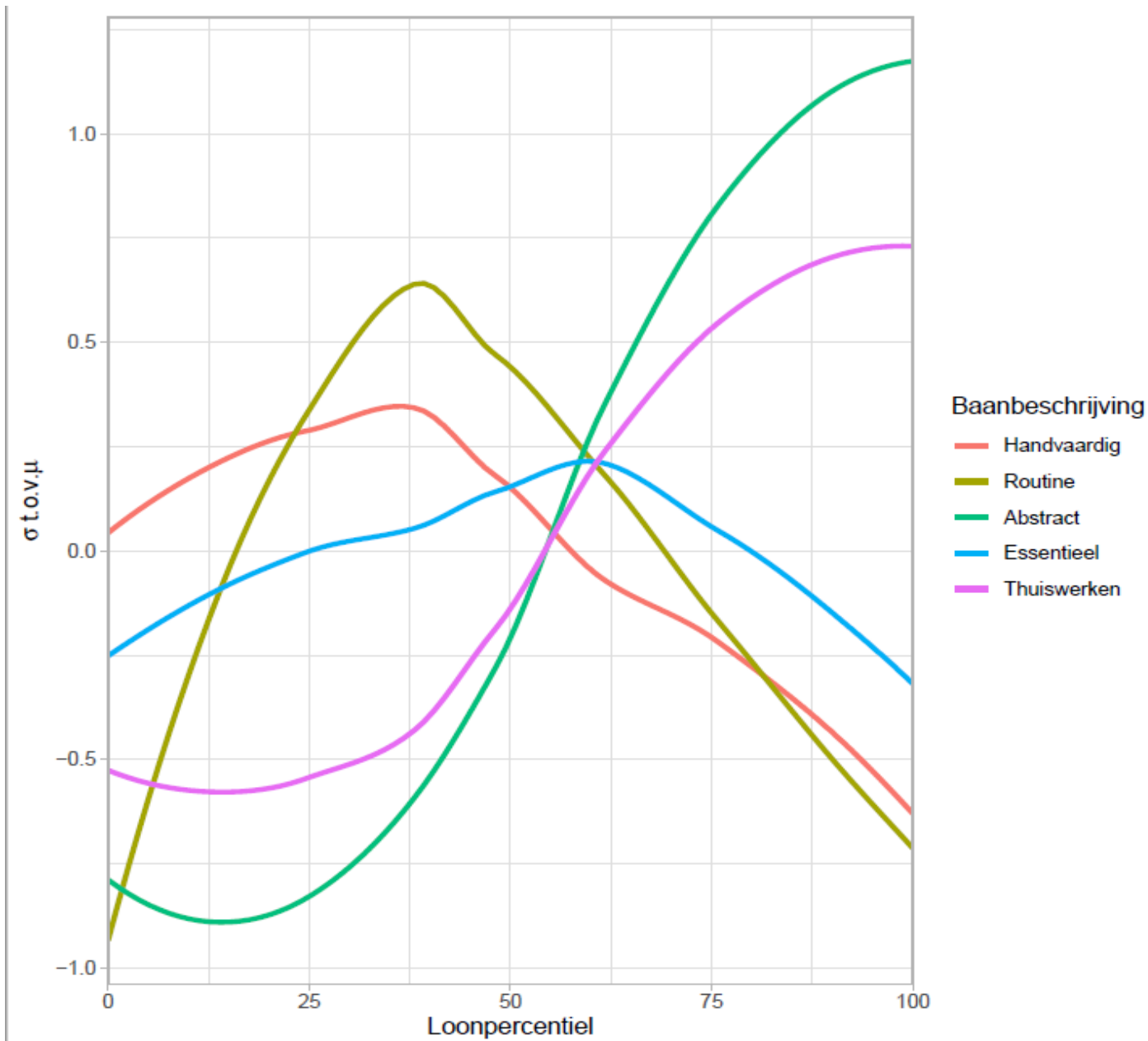
Universiteit Utrecht

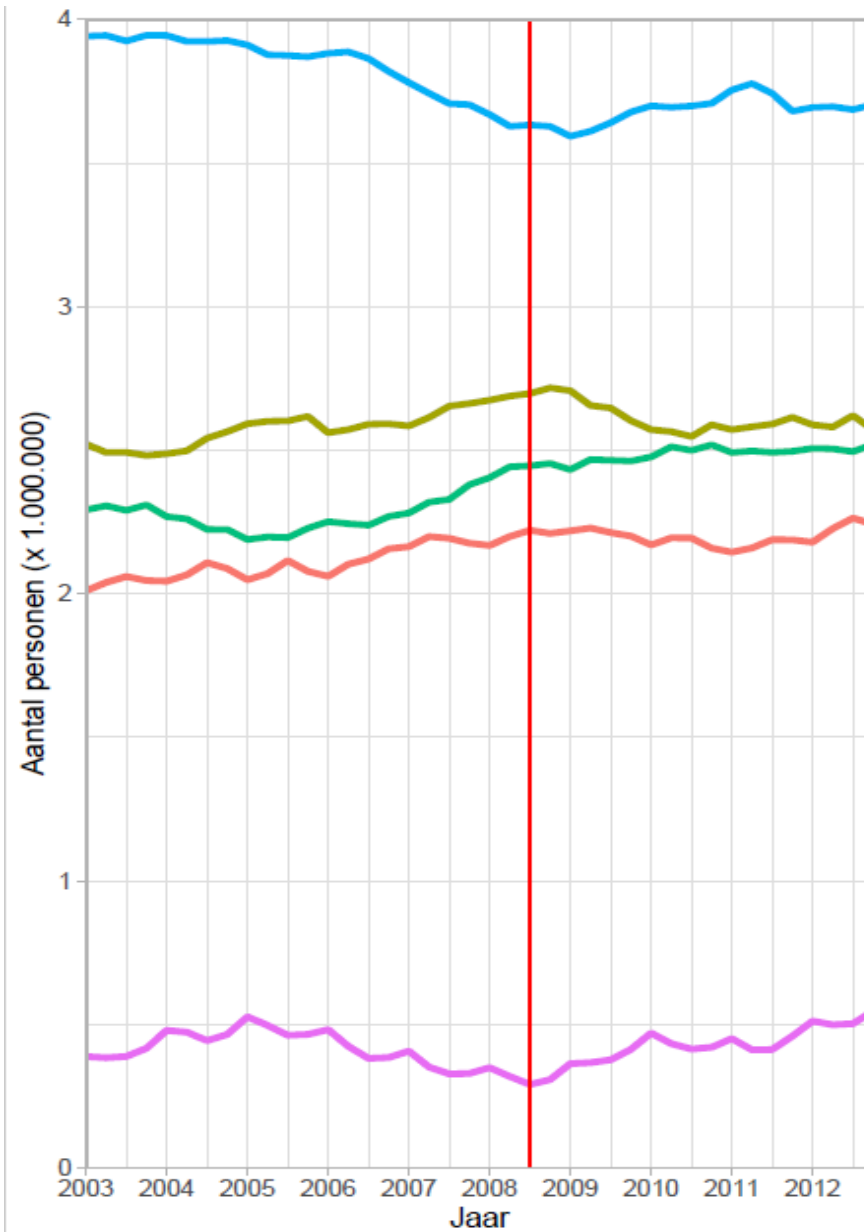

De impact van de Covid-19 crisis op regionale arbeidsmarkten

Crises versnellen technologische veranderingen

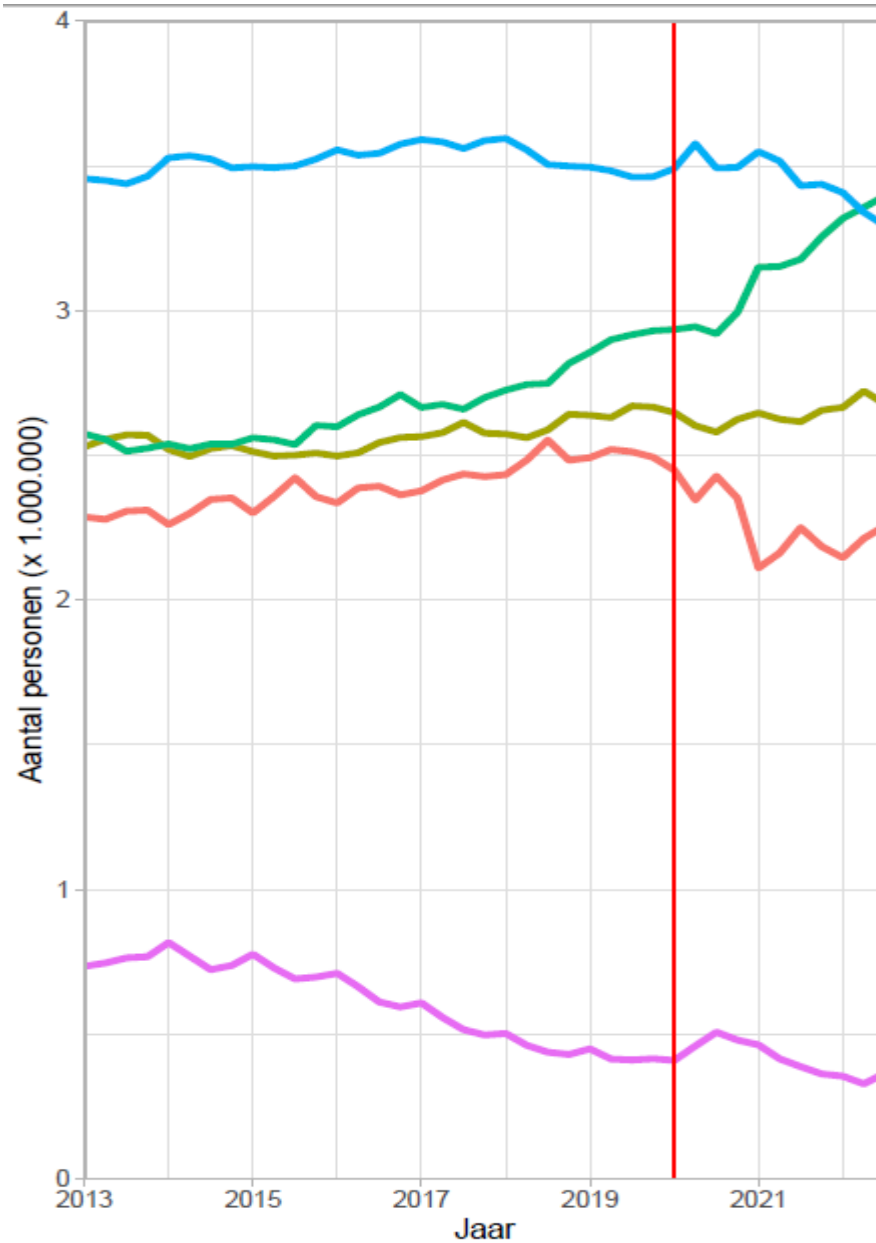
- Bedrijven die al achterliepen op technologische veranderingen hebben grotere kans om te sluiten tijdens crises (Hershbein & Kahn, 2018)
- Digitalisering is met ongeveer zeven jaar versneld in de eerste zes maanden (McKinsey, 2020)
- Voor Covid-19: rol van automatisering belangrijk (routine banen onder druk)
- Tijdens Covid-19: mogelijkheid tot thuiswerken en essentiële banen

Legenda

- P0-P25 Handvaardige banen
- P25-P60 Routinematige banen
- P60-P100 Abstractintensieve banen
- Niet-beroepsbevolking
- Werkloze beroepsbevolking

Legenda

- P0-P25 Handvaardige banen
- P25-P60 Routinematige banen
- P60-P100 Abstractintensieve banen
- Niet-beroepsbevolking
- Werkloze beroepsbevolking

Regressieresultaten gedurende Covid-19

Thuiswerkmogelijkheid: 17,7% banengroei
maar irrelevant ervoor en erna = structurele verandering

Essentiële banen: 4,6% banengroei

Handmatige vaardigheden: 4,9% baanverlies

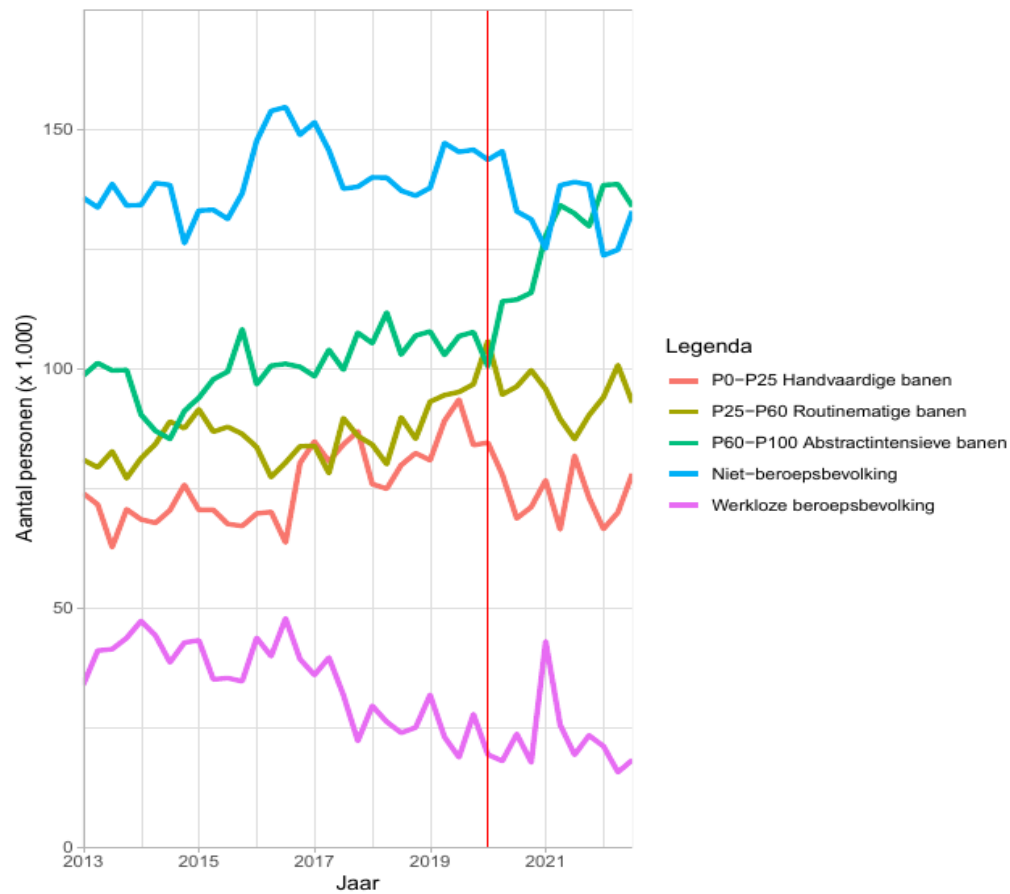
Routine vaardigheden: 2,9% banengroei

Abstracte vaardigheden: 6,2% banengroei

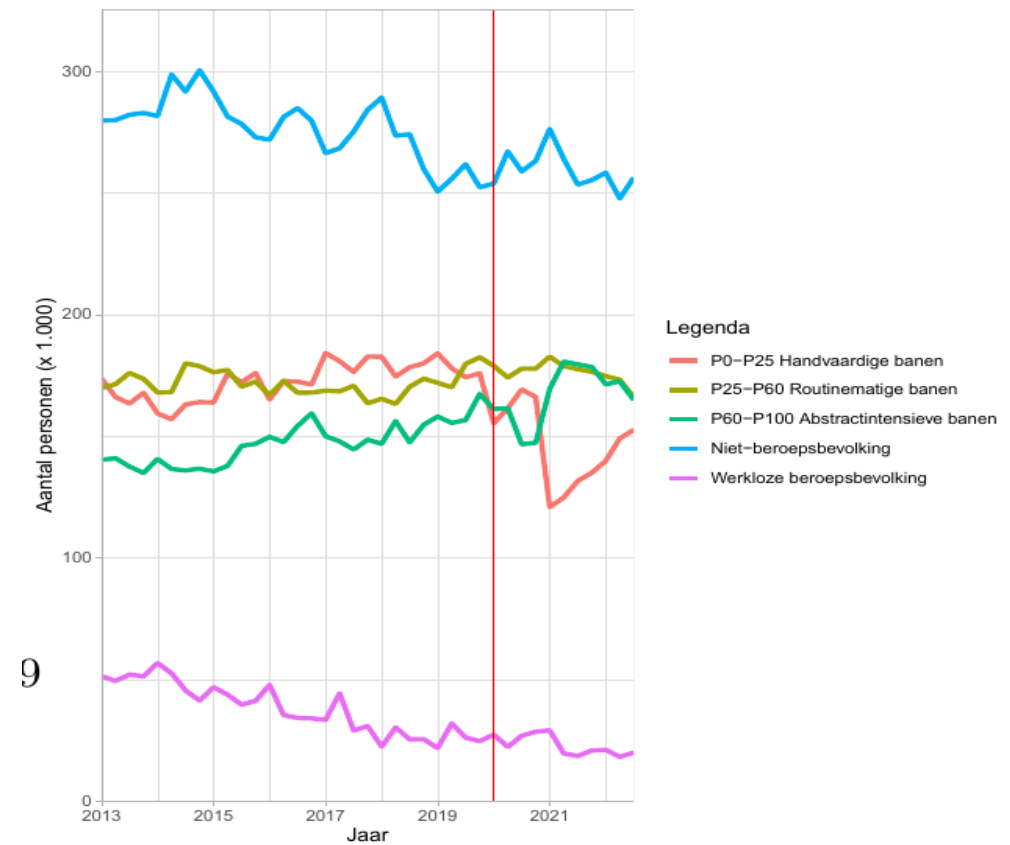
Baanmobiliteit

- **P60-P100 abstractintensieve banen binnenkomen**
Hoogste kans voor: jonge, hoogopgeleide mannen zonder migratieachtergrond
Meer kansen: vrouwen, personen met minder opleiding
Minder kansen: oudere mensen (en niet-westerse migratieachtergrond)
- **Werkloos worden of beroepsbevolking te verlaten**
Meer kansen: jonge personen

Regionale dynamiek

(b) Rotterdam

(f) Provincie Limburg

Regionale dynamiek - regressieresultaten

- Bevolkingsdichtheid geen voorspeller van groei in abstract-intensieve banen
- Specialisatie in banen met thuiswerkmogelijkheden wel

Samenvatting

- Corona heeft de digitalisering versneld en geleid tot een structurele verandering in de economie
- Er zijn vooral hoogbetaalde banen bijgekomen waar thuiswerken mogelijk is en veel laagbetaalde banen verdwenen
- Kansen op de best betaalde banen toegenomen voor vrouwen, mensen met minder opleiding maar afgenomen voor oudere mensen. Baanonzekerheid is toegenomen onder jongeren
- Veel variatie tussen regio's die voornamelijk lijkt voort te komen uit de specialisatie in hoogbetaalde banen/banen waar thuiswerken mogelijk is en niet door grootte
- Wetenschappelijk artikel nog onder review. Contact: m.p.a.steijn@vu.nl

Birch

Weerbaarheid en wendbaarheid

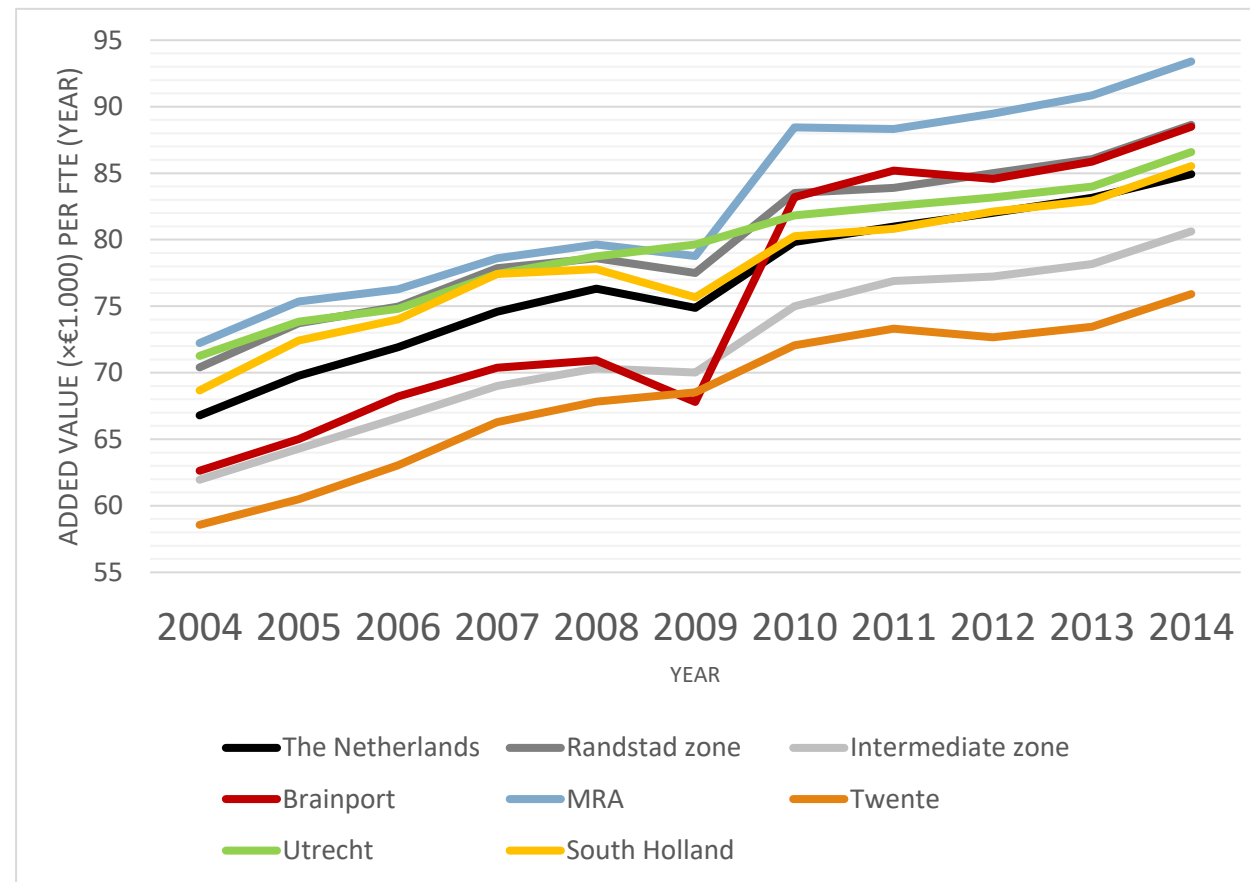
Onze herinnering aan eerdere crises

Een inslag geeft de mogelijkheid tot herstel – maar deze crisis veel compensatie

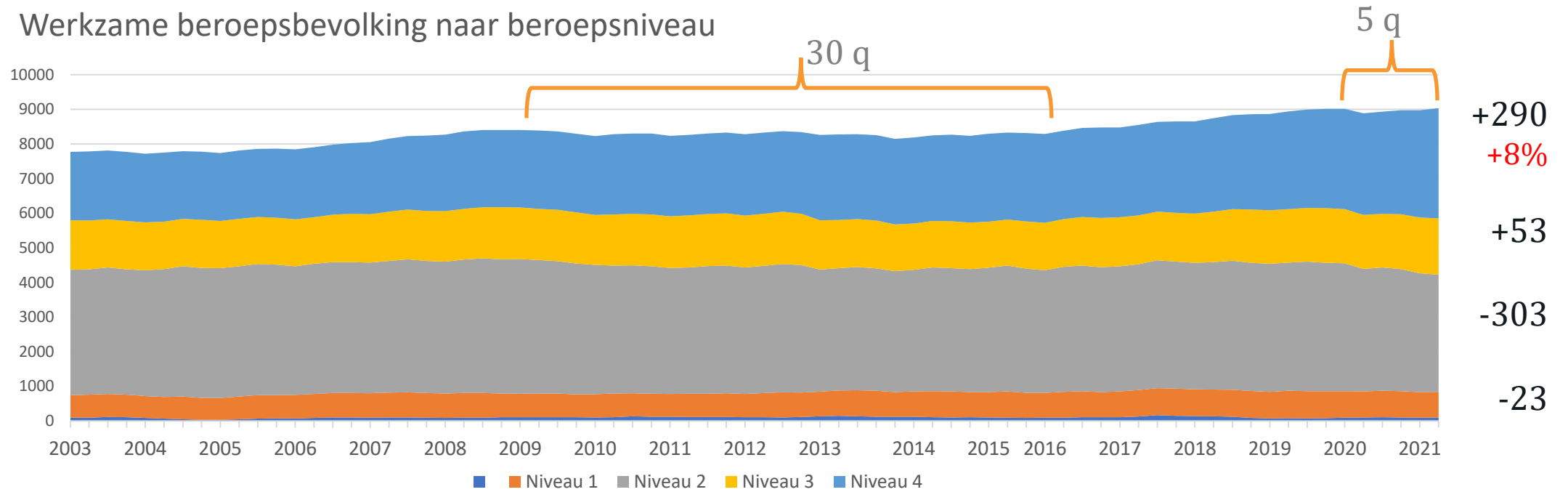
Een crisis gaat over het algemeen gepaard met dynamiek in bedrijven en beroepen en versnelt daardoor structurele veranderingen in de economie. Veel economen hebben dan ook de uitspraak *Never waste a good crisis* geciteerd.

Bedrijven die onvoldoend vet op de botten hebben, waarvan economen verwachten dat het de minder productieve bedrijven zijn, moeten er mee stoppen. Het menselijk kapitaal van bedrijven die moeten stoppen komt beschikbaar voor productievere bedrijven en activiteiten.

Maar: in een Rijnlands stelsel als Nederland is er ook de natuurlijke neiging om bij een crisis banen en inkomens te beschermen. In deze Coronacrisis is door de overheid 45 miljard gebruikt om werkgevers in staat te stellen hun werknemers door te betalen en zelfstandigen te ondersteunen. Ter vergelijking. In september 2022 was het kabinet op dezelfde manier bereid om 24 miljard te besteden om de gevolgen van de hogere energieprijzen voor huishoudens en bedrijven op te vangen (pas later bleek dat niet nodig bleek te zijn). De inslag van de coronacrisis is minder groot en vooral minder lang geweest dan eerdere crises. Wel was er in jaar 1 van de crisis een opvallende verandering in het baanniveau.

De crisis in werkzame personen: korte dip – opvallende verschuiving

Niveau 4: zeer complexe taken, hbo/wo: leraar vo, musici, systeemanalist; Niveau 3: complexe taken: uitvoerder, vertegenwoordiger, jur. secretaresse; Niveau 2: tot middelmatig complexe taken: chauffeur, adm. medewerker, automonteur; Niveau 1: eenvoudig routinematig lichamelijk/handmatig werk: glazenwasser, bollenpeller keukenhulp

Weerbaar of wendbaar

- Een crisis versneld ook de noodzaak om je als bedrijf of regio aan te passen aan nieuwe economische realiteiten, zoals de opkomst van nieuwe industrielanden die goedkoop kunnen concurreren (in de jaren tachtig) of de hogere kosten van externe financiering (zoals tijdens de financiële crisis rond 2010). Wat was eigenlijk de structurele aanpassing die nodig was door Corona?
- In de zomer *van 2020* hebben we 40 cases geregistreerd van individuele bedrijven. Zie de volgende slides. Wie nu terugkijkt zie dat veel aanpassingen bij bedrijven gericht waren om om te gaan met de 1,5 meter samenleving. Digitalisering is versneld, digitaal werken is gebleven, zij het veel minder dan tijdens de lockdown. De fysieke 1,5 aanpassingen hebben we opgetogen losgelaten.
- In 2021, tijdens de derde grote lockdown, waarvan we toen nog niet wisten dat het laatste zou zijn, hebben we in een casestudie in Noord-Brabant een onderzoek diepte-interviews gehouden met 10 bovengemiddeld innovatieve bedrijven die meer of minder fysiek belemmerd waren door Corona met de vraag of zij na ruim anderhalf jaar al stappen hadden gemaakt om de strategie van hun bedrijf aan te passen. (Slechts) bij drie van hen had de crisis geleid tot versnelling van innovatie, met name het ontwikkelen van nieuwe digitale producten. Onzekerheid over duur van de crisis was voor de meesten een belangrijke reden om innovatie niet te versnellen.
- Een crisis die wel een structurele verschuiving blootlegt is de huidige crisis als gevolg van de Oekraïne oorlog. We gaan ons sneller aanpassen aan de hogere kosten van energie die de realiteit van de toekomst zullen blijven.

Effecten en strategieën bedrijven: kaleidoscoop I

Nieuwe/groeiende/veranderende markten

1. Biotechbedrijf Citryll Oss: experimenteel medicijn ook voor Covid19
2. BVB Substrates Grubbenvorst: Groeiende vraag naar potgrond
3. Incassobureaus: extra werk door oplopende schilden
4. Airbnb: veel binnenlandse boekingen
5. Verkoop motoren trekt aan: van OV naar individueel vervoer
6. Opleider Growth Tribe zet in op digitaal opleiden
7. Takeaway groeit sneller door corona
8. Beddenfabrikant Auping en studio Panton maken mondkapjes
9. Philips schroeft productie beademingsapparaten VS op
10. Utrechtse start-up Oddity.ai, kan analyseren of mensen te dicht bij elkaar lopen
11. Picnic groeide enorm in maart
12. Utrechtse producent van studiebots Helpr ondersteunt begeleiding thuisonderwijs.

Innovatie agv 1,5m: nieuwe technologieën

1. Apps om bezoekers in musea te begeleiden zodat besmettelijke ophoping wordt voorkomen.
2. Speciale lamp Signify kan coronavirus in gebouwen bestrijden.
3. Grootbanken versnellen kantoorloos en digitaal met hulp van fintechs
4. Nederlandse thuiszorgapp Luscii werkt aan een 'coronaversie', die moet helpen de ziekte op afstand op te sporen

1,5 m economie: anders werken

1. Thuiswerken bevalt goed. Drie ondernemers hebben huur van hun bedrijfspand opgezegd.
2. Plexiglas tussen de bureaus, strepen op de vloer, handen desinfecteren, mondkapjes waar nodig, eenrichtingsverkeer in smalle gangen en minimale bezetting in de ploegen.

Omzetverlies: tijdelijk of fataal

1. Nederlandse slachthuizen met corona verliezen export
2. CATERAARS VAN BEDRIJFSRESTAURANT verwachten minder bezoekers, Bedrijfsrestaurants worden anders.
3. Aflasten festivals en feesten halveert inkomsten The Media Nanny.
4. Corona leidt tot faillissement schoenenwinkelketen Sneakers:.
5. Hema geholpen door GO en NOW, maar corona vergrootte problemen.
6. Forse ontslagronde bij Temper: het platform waar bedrijven uit de horeca terecht konden voor tijdelijke arbeidskrachten.
7. Scania streept door coronacrisis 5000 banen weg
8. Tata Steel IJmuiden geraakt door stilvallen auto-industrie
9. Holland Festival wordt afgelast en gaat online.

Effecten en strategieën bedrijven: kaleidoscoop II

Langer lopende transitie versnelt

1. NS grijpt de coronacrisis en het verlies van reizigersinkomsten aan voor €1,4 mrd kostenbesparingen
2. Shell reorganiseert bedrijf rond energietransitie. Coronapandemie en de sterk gedaalde olieprijs hebben olie- en gasbedrijven de afgelopen maanden keihard geraakt.
3. Neptune Energy schrapt vijftig van de zeshonderd banen door historisch lage olie- en gasprijzen en de coronacrisis.
4. Mediahuis grijpt in vanwege dalende advertentieomzet door crisis en digitalisering
5. Goede doelen werken aan doorbraak QR-betalen, door corona en omdat mensen steeds minder cash hebben
6. Door corona zullen kleine pompstations nog sneller verdwijnen.

Business as usual

1. Corona bestendig MessageBird zegt nauwelijks geraakt te worden door corona en maakt zich op voor beursgang.
2. Laadpalenfabrikant Alfen haalt €51 mln op met aandelenemissie 16/6
3. Na overheidssteun (NOW, GO) wil Basic-Fit nu weer gaan uitbreiden. 9/6
4. Voor ASML, ASMI en Besi is er amper coronacrisis. Alleen NXP levert aan de autoindustrie en die ligt grotendeels stil.
5. Apparatenbouwer Doedijns uit Zoetermeer wordt overgenomen door Vydraulics Groep. Corona was geen reden om van de deal af te zien.
6. Jumbo schrapt 300 van de 1300 banen op zijn hoofdkantoor vanwege integratie van meerdere bedrijven
7. NTS-Group, toeleverancier van hightechbedrijven (1700 werknemers), houdt vast aan mondiale spreiding.

Dynamiek zichtbaar maken binnen je regio

Het lijkt dat de Coronacrisis de dynamiek gemiddeld genomen weinig heeft versneld. Maar geldt dat voor alle regio's? Hebben regio's hierin verschil ondervonden of kunnen maken?

In het EVER project zijn we de dynamiek gaan meten van bedrijven en beroepen. We noemen dat **crunch**.

Veranderingen in het portfolio van bedrijven zijn zichtbaar in de mate waarin nieuwe bedrijven in een andere sector actief zijn dan de bestaande bedrijven.

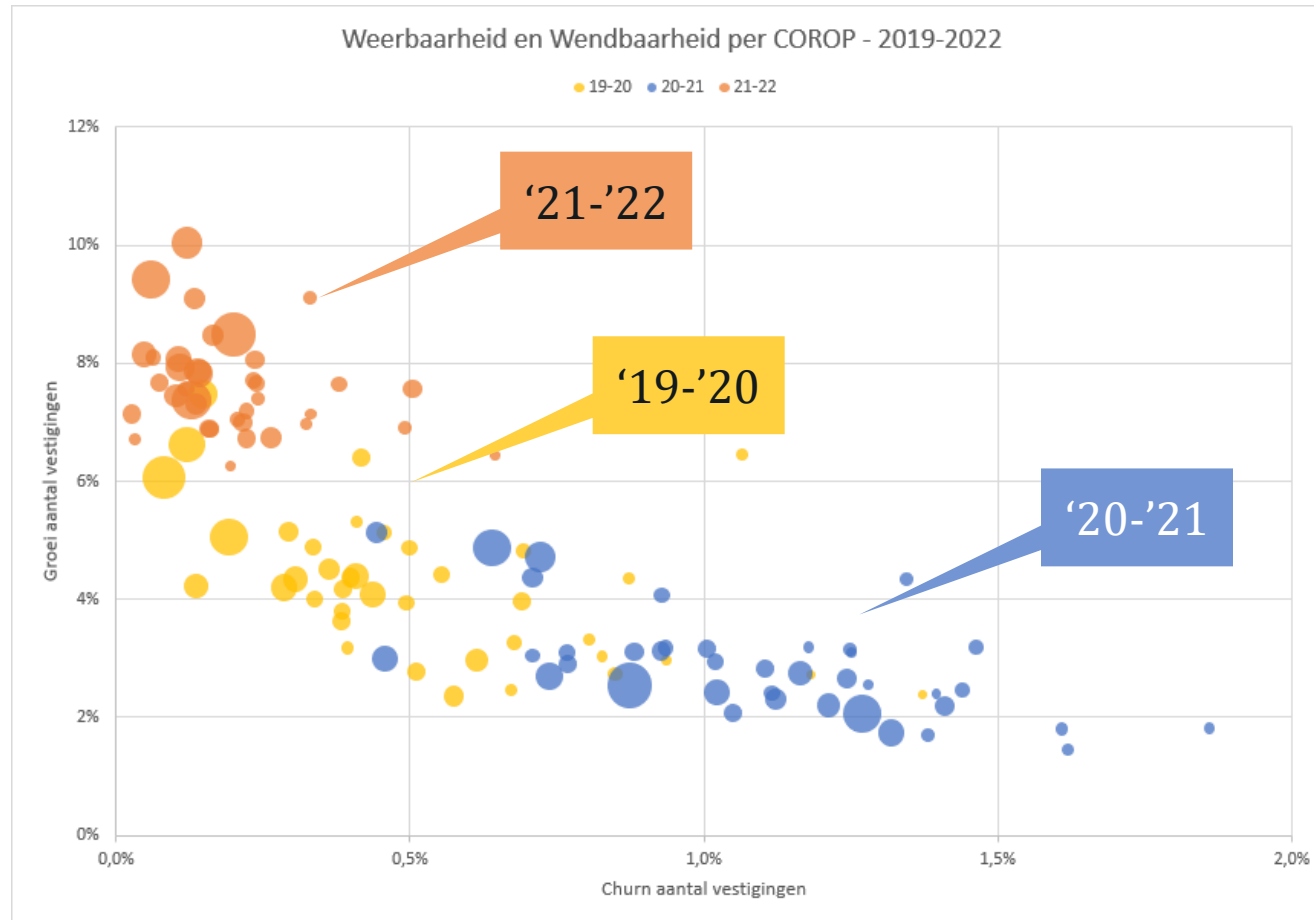
De crisis heeft de dynamiek van bedrijven versneld, maar na de crisis is de dynamiek weer teruggevallen tot onder het niveau van voor de crisis.

Veranderingen binnen bestaande bedrijven kunnen zichtbaar worden in de plaats en aard van de baanopeningen. In het meest beweeglijke crisisjaar liep de crunch in baanopeningen uiteen van 13% in Zuidoost-Brabant tot 37% in Delfzijl en omgeving. De bedrijvendynamiek was lager en liep uiteen van 0,4% tot 1,8%. In regio Delfzijl bijvoorbeeld wel minder inslag maar kennelijk al wel meer verandering in aard van de baanopeningen.

Weerbaarheid en wendbaarheid – veranderingen tussen bedrijven

Crisis versnelt de bedrijvendynamiek gedurende één jaar

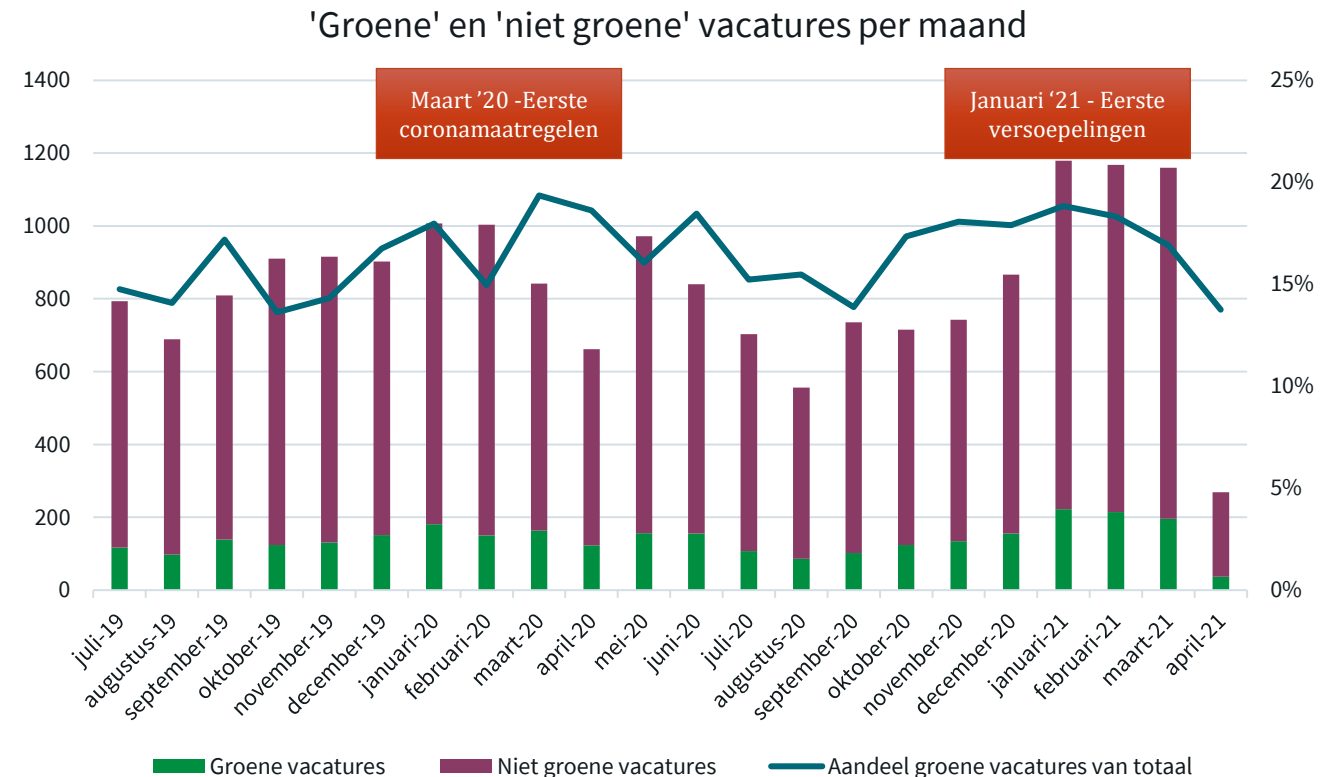

- Weerbaarheid = groei aantal bedrijfsvestigingen tussen in één jaar. Groei in aantal vestigingen is een signaal van herstel.
- Wendbaarheid = verandering in sectorale samenstelling bedrijven in dezelfde periode. Grotere veranderende sectorale samenstelling is een signaal van aanpassing ('churn').
- In een gewoon jaar is churn tussen de 0% en 1,5% extra bovenop groei in vestigingen. In het eerste coronajaar wordt dat een stuk hoger: gemiddeld 1%. Daarna (21-22) stijgt het aantal vestigingen sterk, maar kalmeert dynamiek juist en komen regio's qua churn niet boven de 1%.
- In een crisis is er een gedwongen herschikking, daarna schiet de bedrijvensamenstelling niet meer terug naar hoe het was, maar groeit de bedrijvenpopulatie snel; verder op de nieuwe compositie.

Weerbaarheid en wendbaarheid – veranderingen binnen bedrijven

Heeft de crisis de transitie bij bedrijven versneld? Pilot Midden-Brabant

- Onderzoek op 18.436 hbo/wo vacatures afkomstig van 3.431 bedrijven (met ieder tussen de 1 en 285 vacatures) waarvan in totaal 2708 vacatures zijn aan te merken als groen of innovatief (verder ‘groen’).
- In de grafiek wordt het aantal groene en niet groene vacatures naast elkaar weergegeven voor Midden-Brabant. Het algemene beeld is dat het aantal vacatures steeg en na de eerste coronamaatregelen flink daalde. Na de eerste versoepelingen, begin 2021, namen het aantal vacatures flink toe.
- Het aantal ‘groene’ vacatures schommelt tussen de 14% en 19%. Opvallend is dat het aantal groene vacatures na de eerste coronamaatregelen later daalde dan de overige vacatures en na een korte dip weer terug meeveerde met de overige vacatures.

Bron: Jobdigger & Dennis Raats: *The effect of firm size and international orientation of a firm on green job intensity, and the impact of COVID-19 and sustainability trends on this relationship.* (2022).
Bewerking: Birch.

Zoekwoorden voor het vinden van 'groene' en innovatieve vacatures

Woorden gekozen op basis van literatuuronderzoek

Klimaat (1)	Klimaat (2)	Resource management	R&D	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Emissie	Groen	Energie management	Transitie	Maatschappelijke ontwikkelingen
Emissies	Duurzaamheid	Recycle	r&d	CSR
CO2 emissies	Ecologische voetafdruk	Circulariteit	Research and development	MVO
Koolstof emissies	Klimaat	Circulaire economie	Onderzoek en ontwikkeling	
Energie neutraal	Klimaatverandering	Water management		
Energie transitie	Biodiversiteit	Resource management		
Milieu	Milieu protectie			
Sustainability				

Van weerbaar naar wendbaar

De afgelopen drie jaar is de druk op bedrijven even heel fors geweest maar daarna ook weer gedempt.

Tegelijkertijd willen veel bedrijven vernieuwen en inspelen op nieuwe kansen en op transities. Bedrijven geven aan daarbij best steun te kunnen gebruiken..

We zijn ook in staat geweest in regio's bedrijven die wat lijken te willen, te identificeren.

Maar zijn die bedrijven ook benaderd door overheden?

Waren interventies van overheden eigenlijk gericht op behoud bestaande bedrijven of wisten ze vooral bedrijven die willen vernieuwen, te ondersteunen?

Birch

Inzichten vanuit beleidsinterventies en lancering digitale interventiecatalogus

Coronabeleid op verschillende niveaus

Onderzoek alleen l.t. Herstel- en Groeiagenda's met aanleiding corona-crisis

Niveau	Beleid
(Inter)nationaal	<ul style="list-style-type: none">• NOW• TOZO• TGOZ• COL• Regiodeal• Groeifonds• REACT EU/Green Deal Europa
Bovenregionaal	<ul style="list-style-type: none">• Provinciaal Herstel & Transitieaanpak
Regionaal	<ul style="list-style-type: none">• Stadsregio agenda's• (Economic) Board agenda's
Gemeentelijk	<ul style="list-style-type: none">• Coronamaatregelen en aanvullende steunpakketten• Herstel- en groeiagenda's

Deskresearch en Interviews beleid n.a.v. Coronacrisis

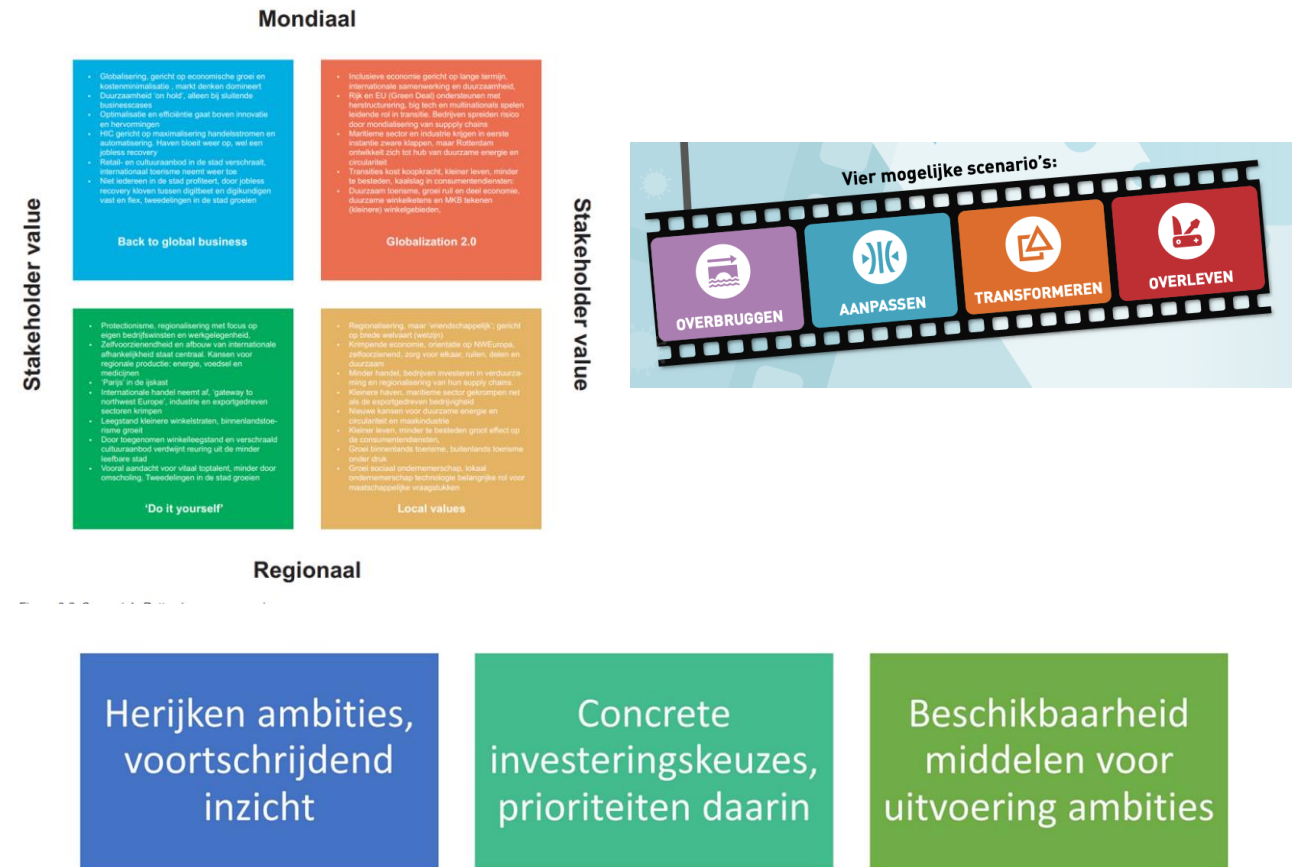
Groei- en herstelagenda's: 13 plannen van deelnemers EVER – 48 interventies

	Naam Agenda	Uitvoerder	Niveau
1	Herstel- en vernieuwingsagenda Rotterdam	Rotterdam	Gemeente
2	Economisch herstel- en investeringsagenda Amsterdam 2021-2024	Amsterdam	Gemeente
3	Samen solidair en sterker uit de crisis, sociaal-economisch herstelplan voor Den Haag	Den Haag	Gemeente
4	Herstelplan/Herstelfonds 'Dordrecht sterker uit de crisis'	Dordrecht	Gemeente
5	MRA – Duurzaam Herstel	Metropoolregio Amsterdam	Regio
6	Brainport Nationale Actieagenda	Metropoolregio Eindhoven	Regio
7	Fruitdelta-Rivierenland Corona-aanpak	Fruitdelta/Rivierenland	Regio
8	#TwenteFightsCorona	Twente Board	Regio
9	Crisis- en herstelaanpak Regio Zwolle (Economic Board Regio Zwolle)	Regio Zwolle	Regio
10	Nationale actieagenda Zuid Holland	Zuid Holland	Provincie
11	Overijsselse herstel- en transitieaanpak coronacrisis	Overijssel	Provincie
12	Actie- en Investeringsagenda Corona Herstel Brabant	Brabant	Provincie
13	Limburg na Corona (Provincie)	Limburg	Provincie

Overall beeld Corona-beleid (1) – De plannen

Voortbouwen op ingeslagen weg van transitie, wel versnellen en anticyclisch investeren

- Beleidscyclus ingezet: diagnose; dialoog; toetsing op bruikbaarheid en evaluatiesysteem opgezet.
- Data-driven beleid zichtbaar.
 - Rotterdam en Almere uitgebreide scenariostudies
 - MRA veranderd handelingsperspectief in kaart gebracht
- Aanleiding om actie te ondernemen:
 - Stilvallen investeringen (innovatie; fysieke omgeving)
 - Kans voor versnellen transitieopgaven
 - Arbeidsmarkt aan de praat houden
 - Kansengelijkheid verminderen
 - Fysieke en mentale gezondheid verbeteren

Overall beeld Corona-beleid (2)

Voortbouwen op ingeslagen weg van transitie, wel versnellen en anticyclisch investeren

- Speciale taskforce of bestaande adviesraad ingezet – triple tot pentahelix
- Snel in actie gekomen op het gebied van beleid voor wendbaarheid:
 - Q2 2020 gestart met analyse en dialoog;
 - Q3 Advies en start implementatie
- Er wordt voortgebouwd op bestaand beleid, wel versnelling in uitvoering. O.a. bestaande Strategische Agenda's en Regiodeals.
 - Intensiveren (Robuust en No-Regret); Prioriteren; Focus houden
 - Risico's beperken door intensieve monitoring

Taskforce BEST: Rianne Letschert, voorzitter; Clemens van Blitterswijk; Petra Dassen; Ronald Goedmakers; Maaïke Head; Martijn van den Heuvel; Nicolle van Lith; Feike Sijbesma; Manuel Stoffels; Bart Temme.

Overall beeld Corona-beleid (3)

Voortbouwen op ingeslagen weg van transitie, wel versnellen en anticyclisch investeren

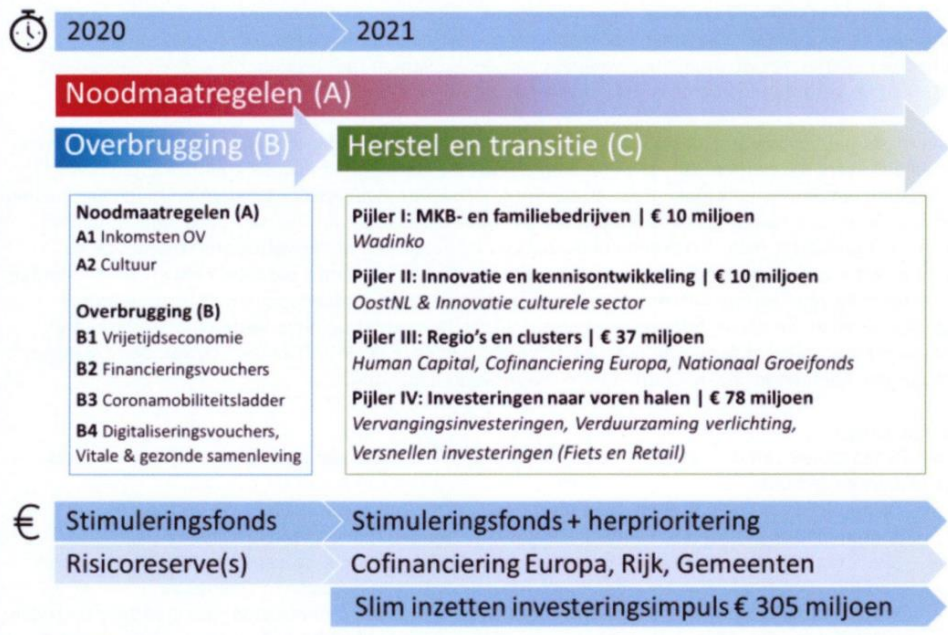
- Beschrijvingen d.m.v. Sporen; Proposities; Opgaven; Pijlers; Denklijnen; Toekomstperspectieven; Impactportfolio's, etc.
- Transitieopgaven prominent aanwezig. Allemaal dezelfde opgaven: digitalisering; circulair/duurzaamheid; gezondheid; energietransitie. Af en toe Brede Welvaart ook 'leitmotiv'.
- Denken in ecosystemen en ketens. Uitvoering met bestaande partners/structuren.
 - Uitzondering Limburg met nieuwe Alliantie Brede Welvaart.
 - Brabant gaat uit van 'Coalition of the Willing'. Geen vrijblijvendheid.
- Focus op investeren in reeds aanwezige sterke sectoren, maar ook mkb met liquiditeitsproblemen en cultuursector. Brabant 'Brede Basis'. Bouwsector stimuleren is win-win.
- Investeren in startup- en scale-up klimaat vaak expliciet onderdeel beleid. Versterken van (eigen) fondsen.
- Bij een aantal plannen is investeren in relatiemanagement een onderdeel.
- Tevens bepaalde beroepen die uitgelicht worden.

Voorbeelden van Agenda's (Rotterdam; Overijssel; Zuid Holland)

Herstel- en vernieuwingsagenda Rotterdamse economie op langere termijn						
6 sporen	1. Human capital	2. Brede sector-structuur	3. Economische transitie	4. Aantrekkingskracht stad	5. Innovatie ecosysteem	6. Dienstverlening
Intensiveren	<ul style="list-style-type: none"> Scholingsfonds 	<ul style="list-style-type: none"> Health campus Digitaal/E-health 	<ul style="list-style-type: none"> MKB010->next Versnelling ETB/energievouchers Actieprogramma digitaal Energietransitiefondsen 	<ul style="list-style-type: none"> Herstel aantrekkingskracht (binnen)stad Woningbouw 7 stadsprojecten Noodfonds cultuur Recovery leisureplan 	<ul style="list-style-type: none"> Vouchers voor startups Mobiliteit/MICR Proof of concept (UNIQ) 	<ul style="list-style-type: none"> Coronaloeket
Prioriteren	<ul style="list-style-type: none"> Economie & arbeidsmarkt Talent attraction programma Investerings koppelen aan banen 	<ul style="list-style-type: none"> Revival maakindustrie/ Speende Polder Maritieme herstelagenda Nieuwe propositie health cluster 	<ul style="list-style-type: none"> Stedelijke agenda circulair/energie Verduurzamen maatsch. vastgoed Verduurzamen bedrijvenreinen Waterstofhub 	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe werkconcepten en woon-werk milieus Versnellen onderhoud maatschappelijk vastgoed 	<ul style="list-style-type: none"> Vervolgfinanciering start ups en scale ups (COL) Sleuteltechnologieën Agenda campussen en fieldlab Citylab010 	<ul style="list-style-type: none"> Duurzaam en innovatief inkopen Launching customer Relatiebeheer collectieven Ondernemen 010 Ondernemersballe
Focus houden	<ul style="list-style-type: none"> Leerwerkakkoorden Talent UP programma IT-campus 	<ul style="list-style-type: none"> Rotterdam maritime capital Energietransitie/ 	<ul style="list-style-type: none"> Autonoom en emissieloos varen W2C 	<ul style="list-style-type: none"> Schiekadeblok Visie toerisme Cultuurcampus 	<ul style="list-style-type: none"> Up! Programma (doorontwikkeling innovatiehubs Doortwikkelen publieke programmering 	<ul style="list-style-type: none"> Accountmanagement Programma anders geregeld Bedrijfscontact-functionarissen

	Proposities: gereed (1)	Proposities: volgende fase (2)	Propositiethema: wordt uitgewerkt (3)
1. Kennis & Innovatie ecosystemen + Sleuteltechnologieën	<ul style="list-style-type: none"> Kickstartvoorstel LSH ecosysteem (gezondheid, medicijnen en zorg); Quantum Delta Nederland (sleuteltechnologieën); AINed Strategisch Investeringsprogramma (sleuteltechnologieën); Groenvermogen van de Nederlandse economie (energie); FoodSwitch (tuinbouw en eiwittransitie). 	<ul style="list-style-type: none"> MedTech propositie, Smart Health Campus (gezondheid, medicijnen en zorg); Witte biotechnologie (industriële biotech, productie chemische stoffen); Campus- & kennisknooppunten, cleanrooms, Lifestyle4Health (algemeen, sleuteltechnologieën, gezondheid, medicijnen en zorg); High Tech Equipment, Smart industry, Laser-satelliet-communicatie (sleuteltechnologieën en lucht- en ruimtevaart); Duurzame Luchtvaart (lucht- en ruimtevaart); Emissieloze scheepsvaart (maritiem en delatatiechniek); Next gen batterijen (energie). 	<ul style="list-style-type: none"> Rode biotechnologie (gezondheid, medicijnen en zorg); Resilient delta instituut/ Cultuurcampus (maatschappelijk); Cybersecurity en weerbaarheid, GovTech (sleuteltechnologieën, maatschappelijk); Elektrificatie industrie & algemeen (energie); Klimaat (energie); Onderzoek & ontwikkeling (algemeen); Digitalisering en vergroening Greenports.
2. Maakindustrie + Nieuwe waardeketens	<ul style="list-style-type: none"> Actie agenda technologische industrie. 	<ul style="list-style-type: none"> High tech equipment propositie; Centers for manufacturing NL; European Digital Innovation Hub SMITZH. 	<ul style="list-style-type: none"> Medtech: medische producten; Digitaliseren industrie & sectoren.
3. Energie-infrastructuur + Duurzame energiebronnen en grondstoffen	<ul style="list-style-type: none"> Groenvermogen van de Nederlandse economie. 	<ul style="list-style-type: none"> Startmotor Haven; Industriële elektrificatie; Internationale waterstofketen buisleidingen; Warmtenetwerken (WarmtelinQ); Duurzame chemie en circulaire grondstoffen (o.a. chemische recycling, productie van bio- en synthetische brandstoffen). 	<ul style="list-style-type: none"> Geothermie; CO2-afvang en -gebruik; Verduurzaming industrie, tuinbouw, gebouwde omgeving.
4. Mobiliteitstransitie + Logistieke transitie	<ul style="list-style-type: none"> Nationale propositie Metropolaan OV en Verstedelijking (MOVV). 	<ul style="list-style-type: none"> Impuls duurzame mobiliteit; Propositie goederenvervoer en logistiek. 	<ul style="list-style-type: none"> Impuls wegsysteem voor lopen, fietsen en auto; Impuls overig OV.
	Propositiethema: korte termijn (1)	Propositiethema: middellange termijn (2)	Propositiethema: lange termijn (3)
5. Human Capital + Leven Lang Ontwikkelen	<ul style="list-style-type: none"> Cofinanciering Kickstart your career; Cofinanciering regionaal opleidingsfonds. 	<ul style="list-style-type: none"> Stimuleren regionale kennisknooppunten; Obstakels bijscholing beroepsbevolking wegnemen en meer ruimte creëren voor regionale invulling; Vaardigheden van de toekomst (o.a. digitalisering). 	<ul style="list-style-type: none"> Het invoeren van leerrechten voor alle Nederlanders.

Basis van vier scenario's

Overall beeld Corona-beleid (4)

Voortbouwen op ingeslagen weg van transitie, wel versnellen en anticyclisch investeren

- Behoefte aan tastbare, zichtbare investeringen:
 - Innovatie: campussen, hubs, labs
 - Fysieke omgeving: woningen, scholen, werklocaties, binnensteden, parken.
 - Programma's voor de jeugd.
- Extra geld ingezet voor cohesie, vernieuwing, co-financiering groeifonds en EU en naar voren halen investeringen. Daarnaast valt rol 'Launching customer' op.
- Mate van regie houden verschilt. Rotterdam veel touwtjes in handen, provincie Limburg overlaten aan bestaande samenwerkingsverbanden, zelforganisatie bevolking.
 - Opvallend bij advies BEST Limburg: Oproep aan alle stakeholders om hun rol/verantwoordelijkheid te pakken

BONUSRONDE REGIONAAL INVESTERINGSFONDS LEVERT TWAALF INNOVATIEVE INITIATIEVEN OP

Rivierenland, januari 2022 – Vanuit de tweede aanvraagronde van het Regionaal Investeringsfonds (RIF) van Fruitdelta Rivierenland van 2021 ontvangen twaalf initiatieven, verspreid over de regio, een bijdrage om de brede welvaart binnen de regio te versterken. Het fonds is er voor ondernemende inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties die met hun initiatieven een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van Rivierenland.

Analyse interventies

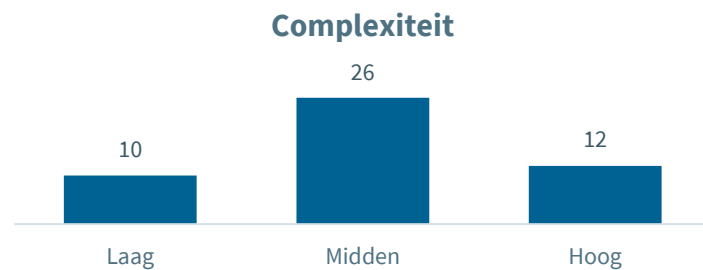
School of Economics

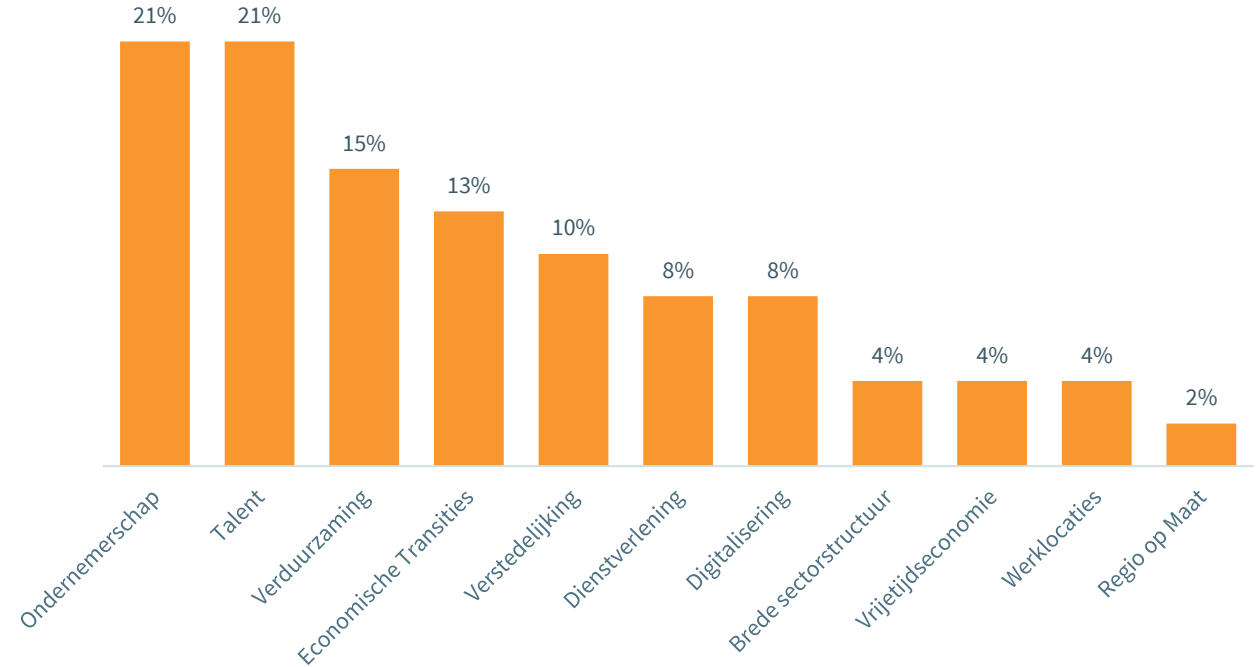
Analyse catalogus

Ondernemerschap en talent meest centrale focus van interventies

- Kijkend naar alle 48 interventies, valt op dat met 46 interventies het overgrote deel een meerjarige looptijd heeft. Slechts één interventie is kortlopend en één middellang.
- 66% van de interventies stimuleren de wendbaarheid. Daarnaast heeft 33% invloed op weerbaarheid.
- De meeste interventies hebben een middelhoge complexiteit (38 van de 48)

Hoofdcategorieën van de interventies

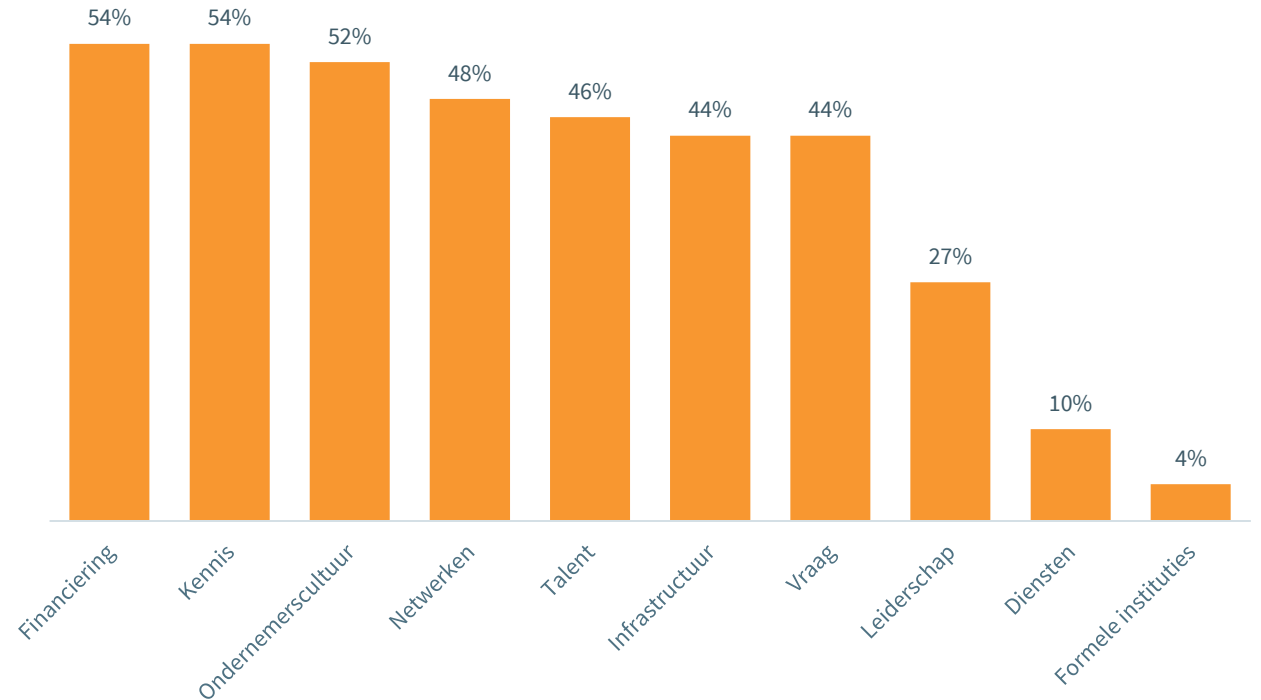

Analyse catalogus

Voornamelijk een focus op financiering, kennis en cultuur

- 54% van de interventies hebben invloed op het ecosysteemelement Financiering. 54% en 52% hebben respectievelijk invloed op de elementen Kennis en Ondernemerscultuur.
- De doelgroep van de interventies zijn voornamelijk ondernemers, inclusief het mkb (65%). Dit wordt gevolgd door de doelgroep bevolking (35%).
- In 46% van de interventies is onbekend met welke middelen de interventie wordt gefinancierd. 13% van de interventies worden gefinancierd middels het REACT-EU fonds. Dit fonds is daarmee het meest genoemde concrete financieringsmiddel, gevolgd door Groeifonds (13%) en RegioDeal (4%). De omvang van de financiering per interventie is in 60% van de interventies onbekend. De meeste interventies waar het wel van bekend is, hebben een omvang tussen de 0,5 en 5 miljoen.

Proportie van interventies dat invloed heeft op Ecosysteem element

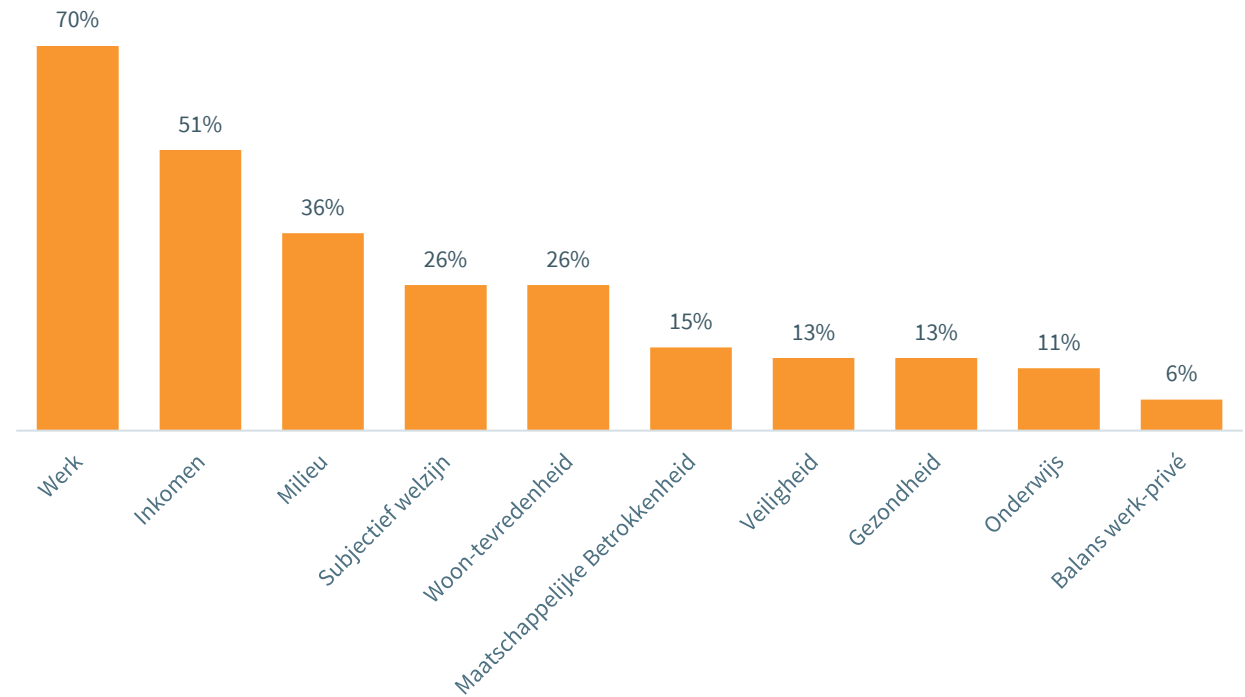

Analyse catalogus

Voornamelijk impact op Werk en Inkomen

- De meeste interventies hebben invloed op het brede welvaarts element Werk (70%), Inkomen (51%), Milieu (36%) en Subjectief Welzijn (26%).
- Maatschappelijke betrokkenheid, veiligheid, gezondheid, onderwijs en balans werk-privé komen het minst voor.

Proportie van interventies dat invloed heeft op Brede Welvaart element

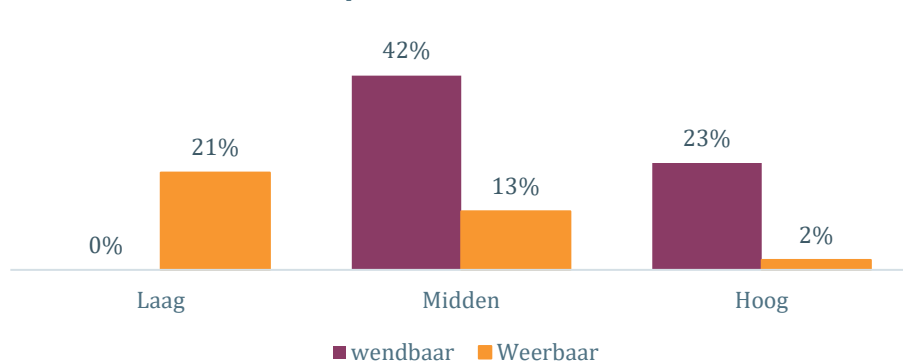

Analyse catalogus: Weerbaarheid en Wendbaarheid

Interventies gericht op weerbaarheid als enige impact op ondernemerschap

- Interventies gericht op weerbaarheid hebben als enige impact op ondernemerschap.
- Interventies gericht op wendbaarheid focussen zich verder voornamelijk op talent, verduurzaming en economische transities.
- Wendbaarheidsinterventies zijn vaak complexer dan weerbaarheidsinterventies
- Weerbaarheidsinterventies hebben als enige effect op dienstverlening

Complexiteit interventies

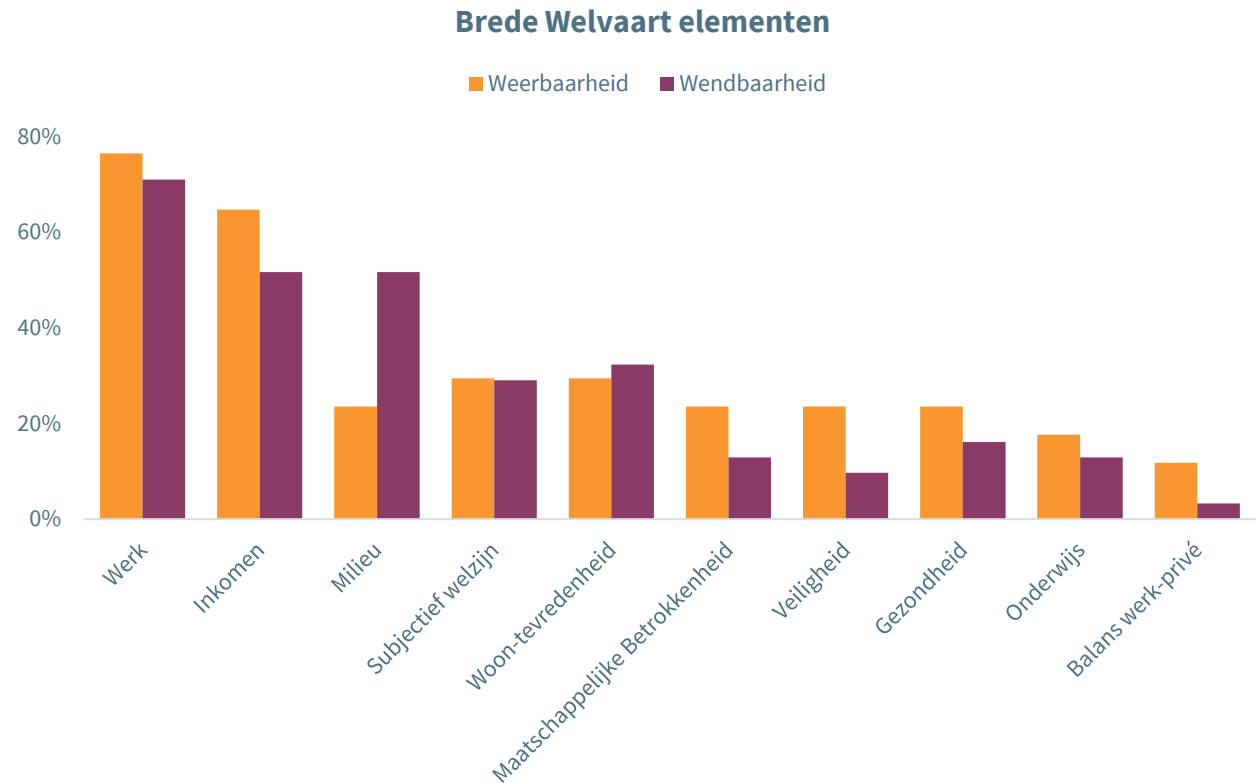
Hoofdcategorie interventies

Analyse catalogus: Weerbaarheid en Wendbaarheid

Weerbaarheid voornamelijk effect op werk en inkomen

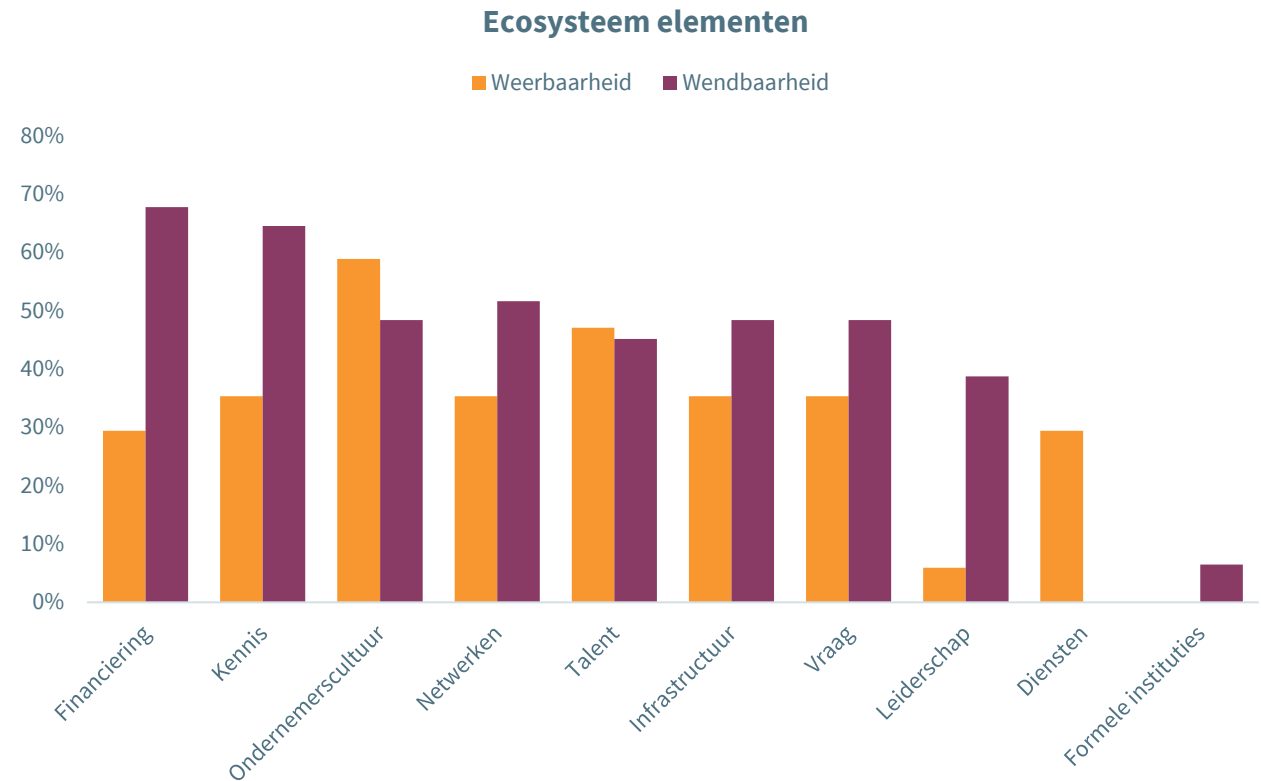
- Weerbaarheid heeft voornamelijk effect op werk en inkomen
- Wendbaarheid heeft voornamelijk effect op werk, in mindere mate op inkomen en milieu.

Analyse catalogus: Weerbaarheid en Wendbaarheid

Voornamelijk financiering op wendbaarheid

- Financiering en kennis wordt voornamelijk ingezet om de wendbaarheid van regio's te versterken.
- Netwerken en leiderschap zijn dominanter aanwezig bij interventies gericht op wendbaarheid dan bij interventies gericht op weerbaarheid.
- Impact op weerbaarheid is vaak terug te zien in ondersteuning van ondernemers, zichtbaar bij ondernemerscultuur en diensten.

Uitkomsten analyse Herstel- en Groeiagenda's Partners “De realisatie”

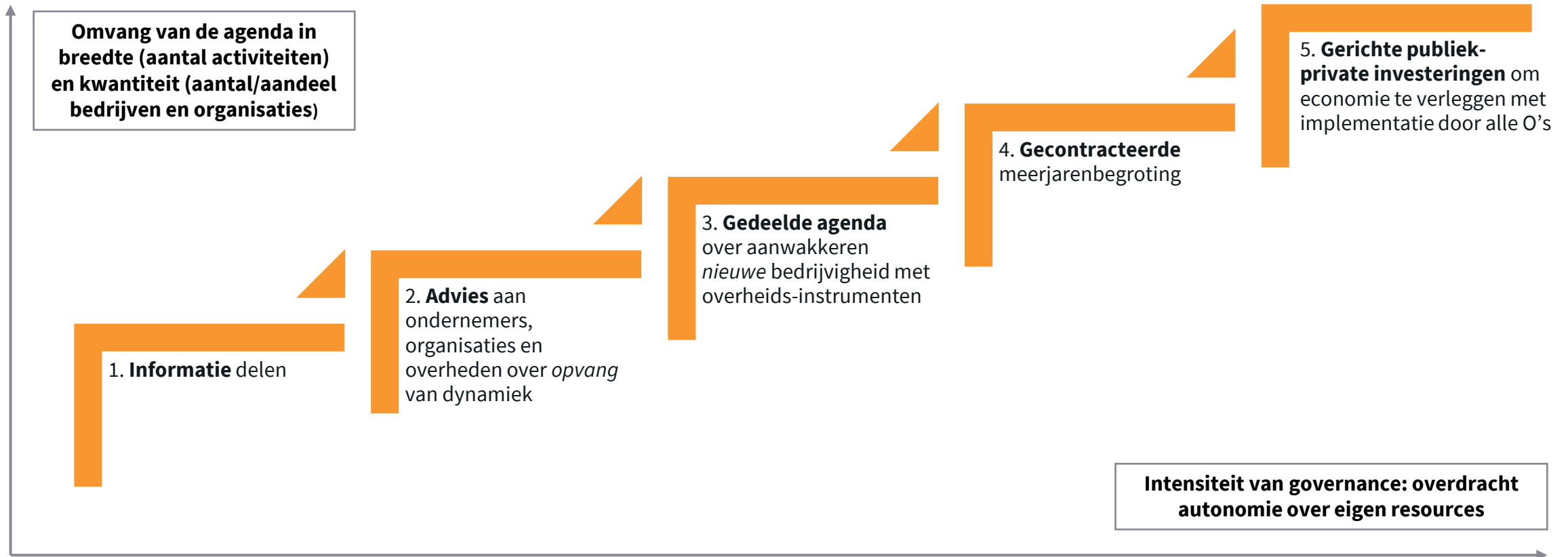

School of Economics

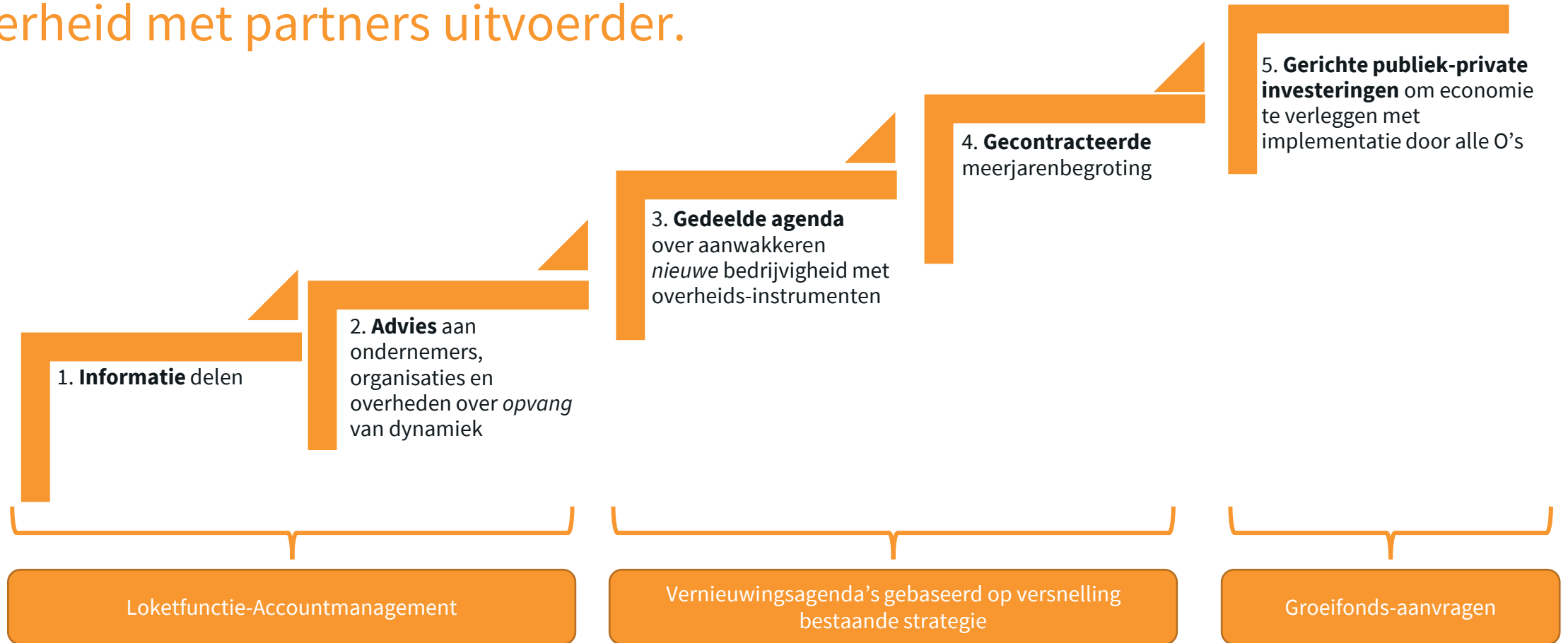
Interventieniveaus

Steeds diepere en meer gezamenlijke besluitvorming

Interventieniveaus in de praktijk (1)

Loketfunctie (stap 1+2) meest concrete resultaat.
Overheid met partners uitvoerder.

Interventieniveaus in de praktijk (2)

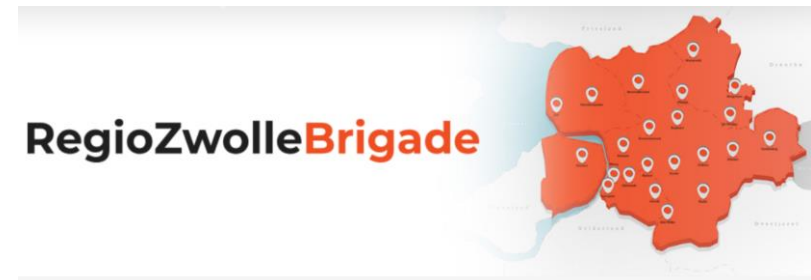
Werkwijze tijdens Corona-crisis weinig effect op huidige beleidsvorming

- Coronaloketten voorbeeld van snel krachten bundelen. Doorgeefluik landelijke regelingen en lokaal op maat begeleiding – meestal reactief
- Coronaloketten benut voor verbeteren ander beleid
- Vernieuwingsagenda's versneld op basis van bestaande strategieën – wel nieuwe ordening
- Kleine gemeenten profijt gehad van actieve stadsregio. Succesvolle interventies in grotere gemeenten konden later uitgerold worden in de kleinere gemeenten.
- Corona-aanpak heeft coalities voor groeifondsaanvragen en RE-ACT EU versterkt – co-financiering vanuit energiegelden en regiodeals
- Werkwijze coronaloketten geen stand gehouden
- In het begin veel interventies versneld, nu gaat het langzamer.

Coronaloket010

Welkom bij het Coronaloket! Het Coronaloket010 is er voor ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties die vooruit willen: Sterker Door. Het Coronaloket010 helpt je graag. Dus heb je een vraag, of een goed idee voor je organisatie? Bekijk de informatie op deze pagina of neem contact op met de Ondernemersbalie.

URECA: corona-ondersteuning voor ondernemers in de regio Utrecht

Interventiecatalogus

Lancering van de online interventiecatalogus

- Platform met:
 - Inzichten
 - Overzicht van interventies
 - Mogelijkheid om nieuwe interventies aan te leveren
 - Terugkijken van voorgaande webinars
 - Op de hoogte blijven van updates

Interventies

We bieden een overzicht van de verschillende beleidsinterventies. Deze zijn te filteren op o.a. het effect op het ecosysteem, de doelgroep, de regio en impact op brede welvaart.

[Bekijk deze interventies →](#)

Inzichten

We hebben een analyse gedaan op de interventies waaruit we conclusies kunnen trekken. Zo zien we dat de meeste interventies zijn opgezet voor een meerjarige looptijd. De meeste interventies hebben een middelhoge complexiteit en de doelgroep zijn voornamelijk de ondernemers en werknemers.

[Bekijk hier de inzichten →](#)

'Eindconclusie'

School of Economics

Coronacrisis was een gezondheidscrisis, geen economische crisis

Een aantal blijvende veranderingen, maar ook veel ontwikkelingen niet doorgezet

- Alle regio's hebben in meer of mindere mate een tijdelijke verslechtering gehad in prestaties, maar staan er inmiddels beter voor dan voor de Covid-crisis.
- De Covid-crisis heeft wel ontwikkelingen versneld:
 - Toepassing digitalisering, met name webshops. Regio's met sterk ecosysteem sneller in staat om te schakelen.
 - In 2020 op 2021 verandering in bedrijvendynamiek. Daarna stabilisatie.
 - Arbeidsmarkt blijvend veranderd. Met name in eerste jaar crisis omvangrijke groei in niveau-4 banen
 - Inzetten van Brede Welvaart denken. De relatie tussen ingrepen in de economie en gezondheid.
 - Bij sterke gemeenten/regio's is snel anticiperen op ontwikkelingen in multidisciplinaire teams ('geen muren meer tussen afdelingen) mogelijk geweest. Ook via specifiek opgerichte helpdesks.
 - Er is bij beleidsinterventies versneld in investeren in transitie-opgaven en geïnvesteerd in coalitievorming voor groeifondsaanvragen. Hierbij is nadrukkelijk gekeken naar fysieke resultaten van deze investeringen.
 - Op de arbeidsmarkt is zichtbaar geworden dat de beroepen die het snelst groeiden, de beroepen waren die vanuit huis gedaan konden worden. Hier hebben vrouwen van geprofiteerd. De baankrapte werkte positief voor laagopgeleiden. Hoogopgeleiden jonge mannen met een westerse achtergrond hebben meer kans gehad op goed betaalde banen.

Coronacrisis was een gezondheidscrisis, geen economische crisis

Een aantal blijvende veranderingen, maar ook veel ontwikkelingen niet doorgezet

- De Covid-crisis heeft ook bepaalde ontwikkelingen niet versneld:
 - De verwachting was dat er meer 'creative destruction' zou plaatsvinden. In plaats daarvan zijn de faillissementen lager dan ooit geweest.
 - Ook was de verwachting dat bedrijven door de crisis hun strategie en bedrijfsvoering zouden wijzigen. 'Never waste a good crisis'. Ook dit heeft weinig plaatsgevonden.
 - Er is niet geanticipeerd op onderhuidse ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van ontgroening en vergrijzing. Dit werd zichtbaar toen de economie weer ging draaien en er geen arbeidskrachten waren.
 - De arbeidsmarkt is verslechterd voor baanzoekenden van 55+. Met name het ontbreken van digitale vaardigheden is hier debet aan.
 - De versnelling die er in het begin van de Covid-crisis was in beleidsvorming heeft helaas geen stand gehouden. Het beleid komt op de meeste plaatsen weer op 'oude' manier tot stand. Over de muren van afdelingen heen kijken vindt weinig plaats en de helpdesks zijn afgeschaald.

Kortom: er zijn ontwikkelingen versneld, maar niet in de mate die je zou verwachten bij een crisis. Over een (paar) jaar weten we goed wat de vele interventies op het gebied van wendbaarheid als resultaat hebben opgeleverd. Hierbij is nog steeds ondersteuning nodig. Wij blijven het monitoren!

Afsluiting

- Eerstvolgende webinar: Donderdag 8 juni
- Blijf ons volgen op Kennisnetwerk Regionale Economie en LinkedIn met aankondigingen van publicaties
- Bezoek de website Wendbareregio voor de interventiecatalogus en geef feedback+vul aan!

Allemaal heel erg bedankt voor jullie inbreng!